
ԴՐԱՄԱՆԵՆԳՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԵՄԱՏԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻՍԱԿ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ

Դրամանենգության տարածման միտումը իրական սպառնալիք է պետության տնտեսական անվտանգությանը: Այդ իմաստով դրամանենգությանը հակազդելու արդյունավետ համակարգի ստեղծումը բոլոր պետությունների քրեական քաղաքականության առաջնահերթ խնդիրներից է: Դրամանենգության աճը կարող է հանգեցնել, օրինակ, շրջանառվող փողի ծավալների անվերահսկելի ավելացմանը, որի հետևանքով տեղի է ունենում փողի արժեզրկում, հանցավոր խմբավորումների հարստացում ու այլ հանցատեսակների աճ (զենքի, թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառություն և այլն):

Չնայած իրավապահ մարմինների կողմից դրամանենգության դեմ պայքարի ուղղությամբ իրականացվող միջոցառումներին՝ վերջին տարիներին նկատվում է նշված հանցատեսակի աճ, ավելանում է նաև այն երկրների քանակը, որոնց դրամը կեղծվում է: Ուստի դրամանիշների կեղծումը դժվարացնելու նպատակով պետությունները հարկադրված են իրենց ազգային արժույթի պաշտպանության շարունակական միջոցառումներ իրականացնել:

Գաղտնիք չէ, որ տարբեր բնագավառներում միջազգային առաջավոր փորձի ուսումնասիրությունն ու ներդրումը բավականին արդյունավետ միջոց են ազգային մակարդակում այս կամ այն խնդրի լուծման ուղիներ գտնելու համար: Գիշտ է, դրամանենգության դեմ պայքարը պետք է կրի համակարգային բնույթ և ներառի ինչպես իրավաստեղծ, այնպես էլ իրավակիրառ ու կազմակերպչական ոլորտները, որովհետև միայն քրեական օրենսդրության կատարելագործումը, մեկուսի վերցրած, չի կարող ապահովել դրամանենգության ընդհանուր և հատուկ կանխարգելման ակնկալվող արդյունքները, այնուամենայնիվ որևէ հանցատեսակի դեմ պայքարի ոլորտում պետության քրեական քաղաքականության արդյունավետությունը մեծապես կախված է նաև այն բանից, թե որքանով է տվյալ հանցանքը քրեական օրենսդրությամբ ամբողջապես քրեականացված, և որքանով են համապատասխան քրեաիրավական նորմերը արտացոլում տվյալ հանցատեսակի դեմ պայքարի իրական պատկերը: Ուստի սույն հոդվածի շրջանակներում կփորձենք համեմատել ՀՀ և արտասահմանյան երկրների քրեական օրենսգրքերում դրամանենգության համար պատասխանատվություն սահմանող նորմերը և հանգել հետևությունների՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ քր. օր.) համապատասխան նորմի կատարելագործման վերաբերյալ:

ՀՀ քր. օր.-ի 202 հոդվածով քրեական պատասխանատվություն է

սահմանված կեղծ փողեր կամ արժեթղթեր պատրաստելու, պահելու կամ իրացնելու համար:

1961 թ. ՀՍՄՀ քրեական օրենսգրքով այս արարքը նախատեսված էր «Պետական հանցագործություններ» գլխում: Հայաստանի Հանրապետության և ԱՊՀ երկրների գործող քրեական օրենսդրությամբ դրամանենգությունը դասված է տնտեսական գործունեության դեմ ուղղված հանցագործությունների թվին: Ալժիրի, Իսպանիայի քրեական օրենսդրությամբ դրամանենգությունը նախատեսված է կեղծիքների համար պատասխանատվություն սահմանող գլխում: Բելգիայի, Բրազիլիայի, Կուբայի, Էստոնիայի քրեական օրենսդրությամբ դրամանենգությունը համարվում է հասարակական վտահուության դեմ ուղղված հանցագործություն: Ավստրիայի, Պերմանիայի, Իսրայելի, Շվեյցարիայի, Ճապոնիայի քրեական օրենսդրությամբ կեղծ փողերի պատրաստման, իրացման և հարակից հանցակազմերը նախատեսված են առանձին բաժիններում, ինչը վկայում է այն մասին, որ նշված հանցագործությունները միավորում է ինքնուրույն տեսակային անմիջական օբյեկտը¹:

Անդրադառնալով դրամանենգության առարկային՝ ասենք, որ քր. օր.-ի 202 հոդվածում որպես այդպիսին նշված են փողերը և արժեթղթերը: Ի տարբերություն ՀՀ քր. օր.-ի՝ որոշ արտասահմանյան երկրների, օրինակ՝ Ռուսաստանի Դաշնության, Բելառուսի Հանրապետության քրեական օրենսգրքերում հստակ նշված է, որ դրամանենգության առարկա է ինչպես տվյալ պետության, այնպես էլ այլ պետությունների շրջանառության մեջ գտնվող փողը, ինչպես տվյալ պետության արժույթով, այնպես էլ՝ արտարժույթով արժեթղթերը: Թեև քր. օր.-ի 202 հոդվածում այդ մասին ուղղակի նշում չկա, սակայն հանցագործության առարկա պետք է համարել ինչպես Հայաստանի Հանրապետության, այնպես էլ արտասահմանյան երկրների փողն ու արժեթղթերը:

Դրամանենգության առարկա կարող է լինել միայն վարպետորեն կեղծված փողը կամ արժեթուղթը, երբ այն չափով, գույնով, թղթի որակով շատ նման է իսկականին, և անգն աչքով կեղծիքը հայտնաբերել հնարավոր չէ: Եթե փողի կեղծումը կատարված է կոպիտ, ոչ վարպետորեն և հանցավորի դիտավորությունն ուղղված է եղել այդ փողը անձանց սահմանափակ շրջանակում իրացնելուն, ապա արարքը պետք է որակել որպես խարդախություն²: Նման դեպքերում հանցավորն իր հաշվարկը կատարում է այն անձի անհատական առանձնահատկությունների վրա հիմնվելով, որին պետք է իրացնի կեղծ փողը (վատ տեսողություն, ակոհոլային կամ թմրանյութային հարբածություն), կամ կեղծ փողի իրացման իրադրության վրա հիմնվելով (օրվա մութ ժամ, վատ լուսավորված վայր և այլն):

Արտասահմանյան երկրների քրեական օրենսդրության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ, ԱՊՀ երկրներից բացի, մյուս երկրների քրեական օրենսդրությամբ դրամանենգության հանցակազմն ընդգրկում է միայն կեղծ փողերի պատրաստումը, պահելը և իրացումը: Իսկ արժեթղթերի հետ կապված նմանատիպ գործողությունները քրեական պատաս-

¹ Տե՛ս «Сравнительное уголовное право. Особенная часть». М., 2010, էջ 238:

² Տե՛ս «Судебная практика к Уголовному кодексу Российской Федерации». М., 2011, էջ 865:

խանատվություն են առաջացնում խարդախության համար պատասխանատվություն սահմանող հոդվածով (Ավստրիա, Գերմանիա, Յուգոսլավիա, Լեհաստան, Ֆրանսիա, Ճապոնիա)³: Դա պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ԱՊՀ երկրների քրեական օրենսգրքերը դեռևս կրում են խորհրդային քրեական օրենսդրության ազդեցությունը, իսկ, ինչպես գիտենք, խորհրդային քրեական օրենսդրությանը բնորոշ առանձնահատկություններից մեկը տնտեսությունը որպես հանցագործության ինքնուրույն տեսակային օբյեկտ դիտելն էր, ինչը սովորաբար բացակայում է եվրոպական երկրների քրեական օրենսգրքերում: Դա է պատճառը, որ կեղծ արժեթղթերի պատրաստումը և իրացումը այդ երկրներում դասված են սեփականության դեմ ուղղված հանցագործությունների շարքին:

Վճարային համակարգերի բարդացմամբ և նոր ֆինանսահաշվարկային գործիքների առաջացմամբ պայմանավորված՝ արտասահմանյան երկրների քրեական օրենսդրությամբ քրեականացվել են դրամանենգությանը հարակից որոշ արարքներ: Մասնավորապես, խոսքը կեղծ վճարային քարտեր պատրաստելու, պահելու և իրացնելու մասին է (Կանադա, ՅուՆԵՍԿՈՒ, ԱՄՆ):

Բացի այդ, առանձին երկրների քրեական օրենսդրությամբ որպես դրամանենգության առարկա նախատեսված են փոստային վճարման միջոցները (Բելառուս, ՅուՆԵՍԿՈՒ, Իսպանիա, Ուկրաինա, Էստոնիա) և երթևեկության փաստաթղթերը, օրինակ՝ տալոնները, տոմսերը, արժեթղթային գրքույկները (Բելառուս, Ուկրաինա), ակցիային նշանները (Ուգանդա, Բանգլադեշ, Կոնգոյի Դեմոկրատիկական Հանրապետություն), կրեդիտային քարտերը (Իսպանիա), եվրոչեկերը (Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետություն)⁴:

Խոսելով դրամանենգության օբյեկտիվ կողմի մասին՝ ասենք, որ քր. օր.-ի 202 հոդվածում նշված է երեք գործողություն, որոնցից թեկուզ մեկի կատարումը բավական է հանցանքն ավարտված համարելու համար: Դրանք են՝ կեղծ փող կամ արժեթղթեր պատրաստելը, պահելը և իրացնելը:

Օրենսդրական բաց կարելի է համարել այն, որ քր.օր.-ի 202 հոդվածով որպես հանցագործության օբյեկտիվ կողմի ինքնուրույն դրսևորում նախատեսված չէ իրացնելու նպատակով կեղծ փող կամ արժեթուղթ ձեռք բերելը: Խոսքն այն դեպքերի մասին է, երբ անձը, գիտակցելով, որ իրեն իրացնում են կեղծ փող, ձեռք է բերում այն՝ հետագայում իրացնելու նպատակով: Օրինակ՝ անձը կարող է կեղծ փող պատրաստողներից գնել կեղծ 10000 դրամանոց թղթադրամներ՝ յուրաքանչյուրի համար վճարելով 1000 դրամ՝ հետագայում դրանք իրացնելու նպատակով: Կամ, ասենք, ուղևորը վարորդին առաջարկում է 2000 դրամ ուղեվարձի փոխարեն վերցնել 20000-անոց կեղծ թղթադրամ՝ հետագա իրացման նպատակով, և վարորդը համաձայնելով վերցնում է: Կեղծ փող ձեռք բերելուց անմիջապես հետո անձը իհարկե սկսում է պահել այդ փողը, ինչի համար քրեական պատասխանատվություն սահմանված է: Սակայն բացառված չեն իրավիճակներ, երբ անձն իր կամքից անկախ հանգամանքներով չկարողանա ձեռք բերել կեղծ փողը: Նման դեպքերում արարքը չի կարող որակվել որպես կեղծ

³ Տե՛ս «Сравнительное уголовное право. Особенная часть», էջ 239:

⁴ Տե՛ս **Черкашин Е. Ф.** Проблемы квалификации изготовления или сбыта поддельных денег или ценных бумаг. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Екатеринбург, 2008, էջ 19:

փող ձեռք բերելու փորձ, քանի որ ձեռք բերելը քրեորեն պատժելի չէ:

Գրականության մեջ առաջարկվել է իրացման նպատակով կեղծ փողերի կամ արժեթղթերի ձեռքբերումը որակել որպես դրանց իրացման նախապատրաստություն⁵: Քր. օր.-ի 202 հոդվածի գործող խմբագրության պարագայում արարքը այդպես էլ կորակվի, սակայն այս դեպքում պատիժը համեմատաբար ավելի մեղմ կլինի, ինչը, կարծում ենք, արդարացի չէ: Չէ՞ որ կեղծ փող ձեռք բերելու դեպքում անձը ստանում է դա իրացնելու այն նույն հնարավորությունը, ինչ և պատրաստելու դեպքում, ուստի պատրաստելու և ձեռք բերելու համար ճիշտ կլինի նախատեսել հավասար պատիժ: Օրինակ, կեղծ փողերի և արժեթղթերի ձեռքբերումը Լեհաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված է որպես դրամանենգության օբյեկտիվ կողմի ինքնուրույն դրսևորում⁶:

Եթե ՀՀ քրեական օրենսդրությամբ դրամանենգության օբյեկտիվ կողմը սկսվում է կեղծ փող կամ արժեթղթեր պատրաստելով, ապա արտասահմանյան երկրների քրեական օրենսդրությամբ հանցագործության օբյեկտիվ կողմի սկիզբը կապվում է հանցավոր գործունեության ավելի վաղ փուլի հետ: Այսպես, այն երկրներում, որտեղ հանցագործության նախապատրաստությունը ընդհանուր կանոնի համաձայն հանցագործություն չէ, քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասի առանձին հոդվածով պատասխանատվություն է սահմանված նաև կեղծ փող պատրաստելու համար օգտագործվող սարքավորումներ կամ նյութեր ձեռք բերելու, իրացնելու կամ դրանց տիրապետելու համար (Ավստրիա, Գերմանիա, Հնդկաստան, Լեհաստան, Ֆրանսիա, Շվեյցարիա, Էստոնիա, Ճապոնիա): Համանման նորմ կա նաև Ալբանիայի, Բուլղարիայի և Վրաստանի քրեական օրենսգրքերում, որոնցում ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների նախապատրաստությունը պատժելի է⁷: Կարծում ենք, որ նշված արարքները որպես ինքնուրույն հանցագործություն քրեականացնելու անհրաժեշտություն չկա, քանզի ներկայիս օրենսդրական կարգավորումը օրենսդրական բաց չի առաջացնում, քանի որ քրեական օրենսգրքի 202 հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված հանցագործությունը ծանր է, իսկ 3-րդ մասով նախատեսվածը՝ առանձնապես ծանր, և դրանց նախապատրաստությունը քրեորեն պատժելի է:

Դրամանիշների կեղծման դեմ պայքարի 1929 թ. ժնկի կոնվենցիան նախատեսում է այնպիսի արարքի քրեականացումը, ինչպիսին է կեղծ փողերի ներմուծումը տվյալ պետություն: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 212 հոդվածով կեղծ փողը որպես մաքսանենգության առարկա նախատեսված չէ, և իրացնելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետություն կեղծ փող ներմուծելու դեպքում արարքը պետք է որակել որպես կեղծ փող պահել:

Դրամանենգության սուբյեկտիվ կողմը ՀՀ և արտասահմանյան երկրների քրեական օրենսդրությամբ նույնական է. այն դրսևորվում է ուղղակի դիտավորությամբ և իրացման նպատակով:

Հանցագործության սուբյեկտ կարող է լինել 16 տարին լրացած ֆիզիկական մեղսունակ անձը:

⁵ St'u **Маецкий А. В.** Изготовление, хранение, перевозка или сбыт поддельных денег или ценных бумаг // "Молодой ученый", 2012, № 4, էջ 291:

⁶ St'u «Уголовный кодекс Республики Польша». СПб., 2001:

⁷ St'u «Сравнительное уголовное право. Особенная часть», էջ 239:

Արգենտինայի, Բելգիայի, Յունաստանի, Իսպանիայի, Լիտվայի, Լեհաստանի, Սինգապուրի քրեական օրենսգրքերում առանձնացված է նաև դրամանենգության արտոնյալ հանցակազմ՝ կեղծ փողեր իրացնելն այն անձի կողմից, ով դրանք ձեռք է բերել բարեխղճորեն⁸: Խոսքն այն դեպքերի մասին է, երբ բարեխիղճ մոլորության մեջ գտնվող անձին իրացնում են կեղծ փող, վերջինս, հետագայում հայտնաբերելով կեղծիքը՝ ոչ թե դիմում է իրավապահ մարմիններին, այլ մեկ ուրիշին է իրացնում այն: Կարծում ենք, որ նման արտոնյալ հանցակազմ առանձնացնելը նպատակահարմար չէ երկու պատճառով: Առաջին՝ նման դեպքերում դատարանն իրավասու է նշանակել սանկցիայով նախատեսված պատժի նվազագույն սահմանը՝ երեք տարի ժամկետով ազատազրկումը, որից ավելի մեղմ պատիժ նախատեսելը չի համապատասխանի արարքի հանրային վտանգավորությանը, և կխախտվի պատժի համաչափության սկզբունքը: Եվ երկրորդ՝ գործնականում կառաջանան հանցագործության սուբյեկտիվ կողմի ապացուցման հետ կապված էական բարդություններ, և դժվար կլինի հաստատել, որ անձը կեղծ փողը ձեռք բերելու պահին չի գիտակցել դրանց կեղծ լինելու հանգամանքը:

Ավստրիայի, Բուլղարիայի, Իրանի քրեական օրենսդրությամբ նախատեսված է դրամանենգության դեպքում գործուն գղջալու վերաբերյալ խրախուսական նորմ⁹: Կարծում ենք, որ, դրամանենգության դեպքերի բացահայտման նկատառումներից ելնելով, այդպիսի խրախուսական նորմ նպատակահարմար է նախատեսել նաև ՀՀ քրեական օրենսդրությամբ, սակայն մի վերապահումով: Խրախուսական նորմում նպատակահարմար կլինի նախատեսել, որ քրեական պատասխանատվությունից ազատվում է այն անձը, ով կեղծ փող կամ արժեթուղթ պատրաստելու կամ պահելու մասին կամովին հայտնել է իրավապահ մարմիններին և հանձնել է դրանք: Մեր կարծիքով, նպատակահարմար չէ քրեական պատասխանատվությունից ազատել նաև կեղծ փող կամ արժեթուղթ իրացրած այն անձանց, ովքեր դրա մասին կամովին կհայտնեն իրավապահ մարմիններին: Բանն այն է, որ եթե խրախուսական նորմի գործողությունը տարածվի միայն կեղծ փող և արժեթղթեր պատրաստելու ու պահելու դեպքերի վրա, ապա դա թույլ կտա շահագրգռել հանցանք կատարող անձանց մինչև իրացումը դադարեցնել հանցավոր գործունեությունը, ինչով կկանխվի դրամանենգությամբ պատճառվող հետագա վնասը:

Քրեական իրավունքի տեսության մեջ և պրակտիկայում վիճահարույց է նաև այն հարցը, թե ինչպես պետք է որակվի արարքը, եթե անձը, կեղծ փող կամ արժեթուղթ իրացնելով, խաբեությամբ տիրացել է ուրիշի գույքին, օրինակ, կեղծ փողով որևէ իր է գնել խանութից:

Ե. Ֆ. Չերկաշկինի կարծիքով, կեղծ փողերի կամ արժեթղթերի իրացմամբ ուրիշի գույքին տիրանալը ձևավորում է դրամանենգության և խարդախության իդեալական համակցություն¹⁰: Դրան հակառակ, Ա. Վ. Մայեցկին գտնում է, որ նման դեպքերում կեղծ փողերի կամ արժեթղթերի իրացումը չպետք է համակցությամբ որակել նաև որպես խարդախություն¹¹:

ՌԴ գերագույն դատարանի պլենումի 1994 թ. ապրիլի 28-ի որոշման

⁸ Տե՛ս նույն տեղը, էջ 239:

⁹ Տե՛ս նույն տեղը:

¹⁰ Տե՛ս Черкашин Е. Ф., նշվ. աշխ., էջ 17:

¹¹ Տե՛ս Маецкий А. В., նշվ. աշխ., էջ 291:

մեջ արտահայտված է այն դիրքորոշումը, որ կեղծ փողերի կամ արժեթղթերի իրացմամբ ուրիշի գույքին տիրանալը կլանվում է դրամանենգության հանցակազմի կողմից և չպետք է լրացուցիչ որակվի որպես խարդախություն¹²: Նման դիրքորոշումը հիմնավորվում է այն բանով, որ դրամանենգության և խարդախության հանցակազմերը գտնվում են համապատասխանաբար՝ հատուկ և ընդհանուր քրեաիրավական նորմերի հարաբերակցության մեջ, և, մրցակցության կանոնների համաձայն՝ արարքը պետք է որակվի միայն հատուկ նորմով¹³:

Սակայն կարծում ենք, որ քր. օր.-ի 178 և 202 հոդվածներում ամրագրված նորմերը ընդհանուրի և հատուկի հարաբերակցության մեջ չեն: Ինչպես իրավացիորեն նշված է հանցագործությունների որակման տեսության մեջ, հատուկ նորմը պետք է բովանդակի ընդհանուր նորմի բոլոր հատկանիշները և բնութագրվի լրացուցիչ հատկանիշով¹⁴: Իսկ քր. օր.-ի 202 հոդվածում ամրագրված նորմը չի պարունակում 178 հոդվածով նախատեսված նորմի բոլոր հատկանիշները, այսինքն՝ կեղծ փող կամ արժեթուղթ իրացնելու յուրաքանչյուր դեպք չէ, որ պարունակում է նաև խարդախության հանցակազմ: Ուստի այն դեպքերում, երբ կեղծ փող կամ արժեթղթեր իրացնելով հանցավորը խաբեությամբ տիրանում է տուժողի՝ զգալի չափերի հասնող գույքին, արարքը պետք է որակվի քր. օր.-ի 178 և 202 հոդվածների համակցությամբ:

Անհրաժեշտ է քննարկել նաև արարքի որակման հարցն այն դեպքերում, երբ կեղծ փողն օգտագործվում է այլ հանցագործություններ կատարելու ժամանակ: Մասնավորապես, եթե կեղծ փողով ապօրինի ձեռք է բերվում զենք, ռազմամթերք, պայթուցիկ նյութեր կամ պայթուցիկ սարքեր, թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ նյութեր, ապա արարքը պետք է որակել հանցագործությունների համակցությամբ՝ դրամանենգություն և զենքի, թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառություն: Եթե կեղծ փողը տրվում է որպես կաշառք, ապա արարքը պետք է որակել հանցագործությունների համակցությամբ՝ դրամանենգություն և կաշառք տալ:

Քր. օր.-ի 202 հոդվածի 2-րդ մասով որպես դրամանենգության ծանրացուցիչ հանգամանքներ նշված են նույն արարքի կատարումը խոշոր չափերով և մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ, իսկ 3-րդ մասում՝ առանձնապես խոշոր չափերով և կազմակերպված խմբի կողմից:

Կարծում ենք, որ որոշակի խմբագրման կարիք ունի քրեական օրենսգրքի 202 հոդվածի 4-րդ մասը, որում տրվում է խոշոր և առանձնապես խոշոր չափերի հասկացությունների սահմանումը: Այսպես, 202 հոդվածի 4-րդ մասում սահմանված է. «Սույն հոդվածում խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հազարապատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը), իսկ առանձ-

¹² Տե՛ս «О судебной практике по делам об изготовлении или сбыте поддельных денег или ценных бумаг». Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 28 апреля 1994 г. № 2 (в ред. постановления Пленума от 17.04.2001 № 1) // "Бюллетень Верховного Суда РФ", 2001, № 6, կետ 3:

¹³ Տե՛ս **Скляр, С.** Как квалифицировать последствия сбыта поддельных денег или ценных бумаг // <http://www.lawmix.ru/comm.php?id=4638>:

¹⁴ Տե՛ս **Кудрявцев В. Н.** Общая теория квалификации преступлений. М., 2001, էջ 211-213:

նապես խոշոր չափ է համարվում հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեքհազարապատիկը գերազանցող գումարը (արժեքը)»: Սակայն խնդիրն այն է, որ կեղծ փողն ինքնին արժեք չունի, և «խոշոր ու առանձնապես խոշոր չափեր» հասկացությունների կիրառմամբ օրենսդիրը նկատի է ունեցել կեղծ փողի կամ արժեթղթերի անվանական արժեքը:

Ելնելով կատարված ուսումնասիրության արդյունքներից՝ առաջարկում ենք քր. օր.-ի 202 հոդվածը շարադրել հետևյալ նոր խմբագրությամբ.
«Հոդված 202.

Կեղծ փողեր կամ արժեթղթեր պատրաստելը, ձեռք բերելը, պահելը կամ իրացնելը

1. Իրացնելու նպատակով կեղծ փողեր կամ արժեթղթեր պատրաստելը, ձեռք բերելը, պահելը կամ դրանք իրացնելը՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով՝ գույքի բռնագրավմամբ կամ առանց դրա:

2. Նույն արարքը, որը կատարվել է՝

1) խոշոր չափերով,

2) մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ վեցից տասը տարի ժամկետով՝ գույքի բռնագրավմամբ կամ առանց դրա:

3. Սույն հոդվածի առաջին կամ երկրորդ մասով նախատեսված արարքը, որը կատարվել է՝

1) կազմակերպված խմբի կողմից,

2) առանձնապես խոշոր չափերով՝

պատժվում է ազատազրկմամբ՝ ութից տասներկու տարի ժամկետով՝ գույքի բռնագրավմամբ կամ առանց դրա:

4. Սույն հոդվածում հանցանքը համարվում է խոշոր չափերով կատարված, եթե հանցագործության առարկայի անվանական արժեքը գերազանցում է հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հազարապատիկը, և առանձնապես խոշոր չափով կատարված, եթե հանցագործության առարկայի անվանական արժեքը գերազանցում է հանցագործության պահին սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեքհազարապատիկը:

5. Կեղծ փողեր կամ արժեթղթեր կանոնադրված հանձնած անձն ազատվում է դրանք պատրաստելու, ձեռք բերելու և պահելու համար նախատեսված քրեական պատասխանատվությունից»:

Կարծում ենք, որ օրենսդրական այս փոփոխությունները կարող են նպաստել իրավակիրառ պրակտիկայի արդյունավետությանը:

Քանալի բառեր – դրամանենգություն, փողեր, արժեթղթեր պատրաստելը, պահելը, իրացնելը, քրեական պատասխանատվություն, համեմատական վերլուծություն, որակում, քրեական օրենսգիրք, հանցակազմ

МИСАК МАРКОСЯН – *Сравнительно-правовой анализ уголовной ответственности за фальшивомонетничество.* – Фальшивомонетничество представляет собой реальную угрозу для экономической безопасности государства, и создать систему противодействия ему – одна из главных задач уголовной полити-

ки любой страны. Но несмотря на активные меры, направленных на борьбу с этим явлением, за последние годы увеличилось и число преступлений данной категории, и круг стран, чьи деньги подвергаются подделке. Власти вынуждены периодически защищать валюту, усложняя её подделку.

В статье рассмотрены признаки состава фальшивомонетничества по уголовному законодательству РА и некоторые вопросы квалификации данного преступления, проведён сравнительный анализ соответствующих норм зарубежных стран. Предложена новая редакция статьи Уголовного кодекса РА, предусматривающей ответственность за фальшивомонетничество.

Ключевые слова: *фальшивомонетничество, деньги, изготовление, хранение, сбыт ценных бумаг, уголовная ответственность, сравнительный анализ, квалификация, уголовный кодекс, состав преступления*

MISAK MARKOSYAN – *Comparative-Legal Analysis of Criminal Responsibility for Counterfeiting.* – The spread of counterfeiting represents a real threat for the economic security of a state. In this context, the establishment of the system of resistance to counterfeiting is one of the main tasks of the criminal policy of any state, including the Republic of Armenia. Despite the activation of measures aimed to combat counterfeiting, during the recent years the increase of the crimes of the given category was registered. Moreover, the geography of the countries whose money became subject to counterfeiting has widened. For these reasons, the states periodically have to undertake measures aimed to the protection of their own currency and complication of its forgery.

The features of the corpus delicti of counterfeiting provided by the criminal legislation of the Republic of Armenia are discussed in the article. The author conducts comparative analysis of the provisions on counterfeiting provided by the foreign countries criminal legislations, considers some issues on the legal qualification of the given crime.

As a conclusion, the author suggests certain legislative proposal aimed to the improvement of the RA Criminal Code provision setting criminal responsibility for counterfeiting.

Keywords: *counterfeiting, money, production, storage, realization of securities, criminal liability, comparative analysis, qualification, Criminal Code, corpus delicti*